

Марјан ЈОВАНОВ

ВИКТОР ЛИЛЧИЌ АДАМС ПРОФЕСОР, ПРИЈАТЕЛ, НЕУМОРЕН ПАТНИК НИЗ ВРЕМЕТО

УДК: 929Лилчиќ Адамс, В.

Запишувајќи ги моите студии по археологија, пред точно 33 години, прв пат го сретнав Виктор Лилчиќ. Тогаш на работното место библиотекар, насмеан и секогаш спремен да им излезе во пресрет на новата генерација студенти по историја на уметноста и археологија, да го сподели со нив своето енциклопедиско знаење за сите книги во библиотеката, но и за стотици други кои ги немаше на нашите библиотечни полицаи.

Уште тогаш со огромна страст зборуваше за честите археолошки експедиции, најчесто со професорот Иван Микулчиќ, за бројни, за мене и за останатите студенти тогаш непознати археолошки локалитети, артефакти, монети....

Нешто подоцна, кога Виктор стана асистент на Институтот, контактите и разговорите станаа уште почести. Ни раскажуваше за искуствата стекнати при археолошките ископувања во Швајцарија, а ние мечтаевме еден ден да тргнеме по тој пат, да ја почувствуваме возбудата која теренската археологија ја носи, да бидеме првите кои после илјадници години ќе изнесат на светлина на денот макар мал дел од човековото минато.

Тој блесок во очите кој се јавуваше кај Виктор кога зборуваше за археолошките локалитети и истражувања, не се намали никогаш во текот на изминативе 33 години. Напротив, запознавајќи ја територијата на Македонија, имам чувство дека кај Виктор таа археолошка страст се разгоруваше сè повеќе, а знаењето собирано во текот на повеќе децении непрестајно го споделуваше и сè уште го споделува, од година во година, со некои нови бруцоши.

Се смени бојата на косата на мојот пријател Виктор во текот на овие 33 години, почнаа да чкрипат зглобовите на неговите колена од десетиците илјади километри изодени по македонските беспака, трагајќи по остатоците од древните градови и тврдини, на неговите дланки се стврднаа плускавците стекнати од во бесконечната битка со тврдата земја и густата вегетација која љубоморно ги крие древните археолошки остацоци, но сјајот во неговите очи никако не се

намалува. Спремноста со часови непрестајно да зборува за минатите и идните експедиции исто така....

Сите кои го запознале Виктор, па и оние кои само еден час поминале во негово друштво, знаат дека е бескрајно вљубен во својот животен позив - во археологијата.

Виктор секој ден пред себе си поставува нова цел, да се посети нов локалитет, да се провери информација откриена преку темелното проучување на топографските карти или добиена од некој овчар, орач, шумар, случаен минувач.. информација добиена при полнење вода на селската чешма или пред малата селска продавница.

И веднаш во неговата глава се крои планот за следната експедиција, за следното искачување до градиштата и калињата и во најдалечните предели во земјата, до места на кои одамна не стапнала човечка нога.

И тогаш, кога ќе го открие градот или тврдината изгубени во времето, потонати во непроодната вегетација, започнува она што само тој неуморно го прави веќе 4 децении. Со пантликата и бусолата трпеливо, метар по метар, мери и премерува, а потоа сето тоа го пренесува на хартија. Неуморниот истражувач Виктор Лилчиќ Адамс на тој начин откри и документираше речиси 1000 древни градови и тврдини. Скептиците ќе речат- невозможно! Навистина така изгледа, но јас и останатите кои го познаваме неуморниот археолог Виктор, знаеме дека за него тој збор не важи. Виктор навистина беше на сите тие места, навистина ги пронајде и измери позиците на стотиците древни градови и тврдини, ги исцрта со својата вешта рака нивните бедеми и кули, ги фотографираше и снимаше, но и напиша за нив огромен број научни трудови и книги.

Работа и постигнување за восхит, но за Виктор нема запирање. Постојано, од ден во ден, и откако навлезе во седмата деценија од животот, раскажувајќи со младешки елан за вчерашното откритие, го завршува муабетот со планот за утре, за посета и документирање на уште еден град, на уште едно кале или кула.

Виктор Лилчиќ Адамс, професор по археологија, човек кој плени со својата непосредност и искреност, секогаш полн со идеи за нови истражувања и проекти, на добар пат е да ја исполни својата огромна желба- да ги посети и документира сите древни градови и тврдини во Македонија. И тоа да го преточи во Корпус на старите градови и тврдини во Македонија. Првиот том од овој корпус, под наслов Линкестида и Девриоп, веќе излезе на виделина. Имав чест да бидам и еден од неговите промотори.

Драг пријателе Виктор, ти посакувам што побргу да ја оствариш својата цел, да ставиш точка на 4 децениската теренска пожртвувана работа со публикувањето на резултатите од неа, иако знам дека веќе ден потоа ти ќе си поставиш

пред себе нови предизвици, бидејќи си неизмерно и неповратно вљубен во својата професија.

Но не е Виктор само познавач и истражувач на тврдините. Професорот Виктор Лилчиќ Адамс е голем познавач на античката нумизматика, на камената пластика, на градежната керамика.... Книгите и десетиците научни трудови сведочат за тоа. Доволен е еден поглед на неговото искусно око врз некоја ситна, излижана и оштетена од патина монета или фрагмент од камена пластика, за веднаш, со огромна научна прецизност да ви каже за што станува збор. Но тој не се фали, ниту пак го крие своето знаење. Напротив, ќе сподели со соговорникот илјада научни факти до најситен детал, како да е тоа најобична работа на светот. Со часови неуморно ќе зборува и објаснува за некој археолошки проблем, пред студентите, колегите, пријателите, на предавања во факултетските училиници, при средба на улица или додека ја вози својата Лада Нива по кривулестите земјени патчиња по македонските ридови. За него не постои време и место кога се зборува за археологија. Тоа е секогаш и секаде. Како што е спремен тој самиот секогаш да стигне насекаде, со препознатливиот брз чекор кој за обичниот човек значи трчање. За миг и без напор Виктор секогаш кога има макар и неколку часа слободно време, ги искачува стрмните ридови на чии врвови лежат заборавените остатоци од античките и средновековните градови и тврдини. Движејќи се и барајќи ги размислува и донесува заклучоци за древните патишта по кои во античко време врвеле војските и трговските каравани. За мене Виктор Лилчиќ Адамс е најголемиот познавач на античката патна мрежа низ Македонија. А тоа е и затоа што секој метар од тие илјадници километри патишта Виктор го изврвел, со свои очи и нозе се уверил и ги проверил податоците прочитани во историските извори и на древните и модерните карти. Со неверојатна прецизност тој ќе ви каже како и од каде се стигнува до секоја точка од Македонија, на кој рид што се наоѓа, од која тврдина се гледа најблиската друга тврдина, која со која кула има визуелна комуникација, кои тврдини и кули го штитат патот и уште безброј други информации.

Неуморниот истражувач Виктор, неуморниот патник низ времето, во текот на 4 децении бескрајна посветеност на оваа благородна професија се претвори во непресушна ризница на информации. Стотиците научни трудови, теренски дневници, фотографии, видео записи, цртежи, се само врвот од сантата мраз што Виктор Лилчиќ Адамс го дал на археолошката наука. Ние што имаме чест да го познаваме, да се дружиме и да работиме со Виктор, знаеме дека тој неуморно ќе продолжи по патот по кој зачекорил пред повеќе од 4 децении и на Македонската и светската археологија ќе им подари уште безброј научни вистини.